

**EXAMENUL NAȚIONAL DE DEFINITIVARE
ÎN ÎNVĂȚĂMÂNT**

**PROGRAMA
PENTRU
ARTE VIZUALE
(EDUCAȚIE PLASTICĂ / EDUCAȚIE VIZUALĂ)**

**- București -
2020**

Notă de prezentare

Programele pentru perfecționarea pregătirii de specialitate a cadrelor didactice urmăresc afirmarea unor noi competențe profesionale prin aprofundarea unor concepte și orientări cu privire la educația artistică înțeleasă ca activitate creativă specifică și interdisciplinară de formare a tinerei generații.

La examenul național de obținere a definitivării în învățământ se au în vedere atât însușirea temeinică și completă a conținutului teoretic pe care îl presupune limbajul vizual, cât și conștientizarea funcțiilor lui practice, gramaticale și de tehnică artistică.

Cadrele didactice care se prezintă la examenul național de obținere a definitivării în învățământ sunt, în general, absolvenți de doar câțiva ani a institutelor de învățământ superior. Din acest punct de vedere, examenul trebuie să ateste următoarele:

- stăpânirea cunoștințelor generale din științele educației asimilate în facultate, cu accent pe aplicațiile lor practice (proiectare, strategii didactice, mijloace de învățământ, creativitate);
- aplicarea creativă a informațiilor din didactica specialității dobândite anterior și îmbogățite prin experiența de catedră (limbaj plastic, noțiuni de gramatică a vizualului, tehnici artistice);
- preocupări de optimizare și ameliorare a mijloacelor de accesibilizare a conținutului programei școlare în funcție de particularitățile de vârstă și individuale ale copiilor;
- calitatea documentării privind zone ale vizualului de interes în școala actuală: comunicare vizuală, vizualul în media socială, mass-media, modă, publicitate etc.;
- demonstrarea unor capacități de descoperire a mijloacelor și căilor specifice de cultivare și stimulare a creativității.

Caracterul integrator și multicultural al acțiunilor reprezentative pentru disciplina educație plastică este dezvoltat în cadrul mai larg al demersului metodic, învățarea în artă fiind gramaticală și tehnologică (și, doar în acest sens, operațională), punerea în aplicare a acestui conținut implică, din partea profesorilor, motivații de inovare și descoperire a unor strategii, modalități tehnice, mijloace și forme active pentru stimularea creativității vizuale a elevilor.

Acesta este obiectivul fundamental al împrăștiării informației de specialitate, psihopedagogice și metodologice și criteriul evaluării muncii fiecărui cadru didactic, pe linia preconizată de reforma curriculară în curs de desfășurare în învățământul românesc de toate gradele.

Competențe specifice

- Competențe în elaborarea unor proiecte de specialitate sau interdisciplinare, individuale și/sau comune.
- Competențe de a concepe curriculum la decizia școlii pe aria curriculară Arte.
- Competențe în structurarea și argumentarea propriilor atitudini estetice față de fenomenul cultural-artistic.
- Competențe în utilizarea tehnologiilor informaționale specifice comunicării vizuale și a artei vizuale.
- Competența de conturare a unui profil intelectual și profesional prin consultarea constantă a materialelor bibliografice (de specialitate și din specialități înrudite).
- Cunoașterea temeinică a conținuturilor științifice și metodice ale disciplinei.
- Competența de a construi /alcătui demersuri didactice interactive cu integrarea conținuturilor metodice.
- Competența de adecvare a demersului didactic la colectivul clasei și/sau la specificul disciplinei.
- Competența de a actualiza prin lecturi, activități în atelier, demonstrații, expuneri, proiecte conform cerințelor reformei curriculare; comunicarea eficientă cu parteneri în activitatea educațională.

Competențe transversale

- Proiectarea, organizarea, desfășurarea și evaluarea unui eveniment artistic;
- Aplicarea tehnicilor de muncă eficientă într-o echipă multidisciplinară pe diverse paliere ierarhice;
- Autoevaluarea nevoii de formare profesională în scopul inserției și adaptabilității la cerințele locului de muncă.

I. TEMATICA DE SPECIALITATE - EDUCAȚIE PLASTICĂ

ELEMENTE DE LIMBAJ ȘI MIJLOACE DE EXPRESIE PLASTICĂ, COMPOZIȚIA PLASTICĂ ȘI DECORATIVĂ, TEHNICI ȘI PROCEDEE DE LUCRU.

A. Elemente de limbaj plastic

Definire, clasificare și ipostaze ale elementelor de limbaj plastic. Cu referințe din istoria artelor.

Potențele constructive și de expresie ale elementelor limbajului plastic. Cu referințe din istoria artelor.

Amplificarea posibilităților expresive ale elementelor de limbaj obținută prin diversificarea procedeelor tehnice. Cu referințe din istoria artelor.

Configurări expresive ale punctului ca element de limbaj grafic, pictural și decorativ. Cu referințe din istoria artelor.

Necesitatea producerii culorilor (tentelor) rupte și a utilizării lor expresive în construcția spațiului pictural. Cu referințe din istoria artelor.

Valențele expresive ale caracteristicilor culorilor (nuanța, saturația, luminozitatea). Cu referințe din istoria artelor.

B. Mijloace de expresie plastică

Problematica mijloacelor de expresie plastică în artele vizuale. Cu referințe din istoria artelor. Contrastul cromatic (după J. Itten), tipuri de contraste, procedee de realizare. Cu referințe din istoria artelor.

Acordul, acorduri cromatice, procedee de realizare. Cu referințe din istoria artelor.

Contribuția ritmului (poziție, direcție, mișcare) în reprezentarea expresivă și decorativă a spațiului plastic. Cu referințe din istoria artelor.

Studiul gamelor cromatice în realizarea armoniei și unității compoziționale. Cu referințe din istoria artelor.

Contrastele de linie, formă, culoare și valoare și rolul lor în organizarea compozițiilor cu unul sau mai multe centre de interes. Cu referințe din istoria artelor.

Problemele unității, proporției și echilibrului formei totale. Cu referințe din istoria artelor. Problematica studiului armoniei și gamelor cromatice. Cu referințe din istoria artelor.

Problematica reprezentării spațiului plastic prin modelare și modulare cromatică; culoare locală, ton local. Cu referințe din istoria artelor.

Structuri coloristice expresive și problematica dezvoltării armoniei din două sau trei culori. Cu referințe din istoria artelor.

Problematica redării spațialității prin culoare, a efectelor termodinamice și de greutate ale culorilor. Cu referințe din istoria artelor.

Ritmul liniar, ritmul cromatic și importanța lor în configurarea deschisă sau închisă, dinamică sau statică a compoziției. Cu referințe din istoria artelor.

Elemente de perspectivă liniară și coloristică utilizate în compoziție. Cu referințe din istoria artelor.

C. Compoziția

Compoziția, modalitate de organizare a suprafeței sau a spațiului și utilizare a elementelor și mijloacelor de expresie într-un sistem unitar echilibrat și armonios. Tipuri de compoziție. Cu referințe din istoria artelor.

Structuri compoziționale organizate pe baza raportului armonic al secțiunii de aur. Cu referințe din istoria artelor.

Studiul structurilor naturale, interpretarea și organizarea lor în compoziție. Cu referințe din istoria artelor.

Probleme ale unității și echilibrului în compoziția dinamică a formelor. Cu referințe din istoria artelor.

Expresii plastice și decorative rezultate prin asamblare, multiplicare, metamorfozare, geometrizare, eliminare, adăugare. Cu referințe din istoria artelor.

Amplificarea posibilităților expresive ale elementelor de limbaj obținută prin diversificarea procedeele tehnice. Cu referințe din istoria artelor.

Problematica reprezentării și sugerării spațiului tridimensional, a volumului în plan, prin diferite mijloace de expresie valorică și cromatică. Cu referințe din istoria artelor.

Problema relației culoare-linie-motiv-subiect-mesaj în constituirea armonioasă și expresivă a întregului compozițional. Cu referințe din istoria artelor.

Problema relațiilor dintre elementele de limbaj și mijloacele de expresie în compoziția plastică. Cu referințe din istoria artelor.

Accepțiuni actuale ale spațiului în artele vizuale, (performance, instalații, street-art, etc.).Cu referințe din istoria artelor.

Problemele experimentului interdisciplinar în cercetarea structurilor naturii și fructificarea rezultatelor astfel obținute în îmbogățirea expresivității limbajului liniei-culorii-volumului. Cu referințe din istoria artelor.

Analogii ale organizării, creșterii și dezvoltării ritmice a formelor naturale cu formele și structurile create de om. Cu referințe din istoria artelor.

Poziția, direcția, mișcarea și ponderea formelor și problematica reprezentării expresive a spațiului cu două și cu trei dimensiuni. Cu referințe din istoria artelor.

Simetrie și asimetrie și echilibru în dinamica configurației compoziționale. Cu referințe din istoria artelor.

D. Tehnici

Corelația între tehnicile specifice desenului și valențele expresive ale acestora: desenul în creion, în cărbune, în creioane colorate, în pastel, în peniță, în pensulă, laviul; materiale și instrumente folosite.

Corelația între tehnicile specifice gravurii și valențele expresive ale acestora; gravura fără acizi; monotipie, rafotipie, linogravură, xilogravură, pointe sèche, litografie; instrumentele și materialele folosite.

Corelația între tehnicile specifice picturii și valențele expresive ale acestora; suporturi, instrumente, vopsele, accesorii; pe scurt despre: acuarelă, tempera, tempera în emulsii, guașă, acrilice, pictura pe sticlă, colajul, imprimeul textil, fresca, mozaicul.

Corelația între tehnicile specifice modelajului și valențele expresive ale acestora - modelarea în lut sau plastilină a unor forme plate, sau a unor reliefuri pe diferite trepte de înălțime, a unor forme în ronde-bosse, prin diferite procedee și cu instrumente adecvate; tehnici în arta decorativă.

Corelația între analiza imaginii și formarea culturii vizuale.

Aspecte ale comunicării vizuale în publicitate (graphic design, branding) și corelarea acestora cu limbajul artistic contemporan.

Aspecte ale receptării mesajului artistic în artele cinetice (video, performance, spectacol, teatru, film, new media, etc).

II. DIDACTICA EDUCAȚIEI PLASTICE

Conceptul de alfabetizare vizuală.

Aspecte specifice ale învățării gramaticii limbajului vizual.

Fundamente psihopedagogice ale descoperii și dezvoltării aptitudinilor în domeniul artelor plastice.

Activitatea practică (de atelier), forma de organizare a procesului de învățare, a limbajului plastic și de stimulare a creativității elevilor, de organizare, desfășurare, conducere și evaluare la disciplina Educație plastică și în învățământul de artă.

Operaționalizarea demersului didactic pentru disciplina Educație plastică, Educație vizuală și Educație artistică.

Tehnici și strategii didactice stimulative și de deblocare creativă. Aspecte psihopedagogice și metodice ale stimulării creativității elevilor.

Valorificarea experienței proprii de atelier în predarea procedeelor tehnice specifice artelor vizuale.

Activitatea de joc și jocul de creație.

Aspecte specifice ale învățării gramaticii limbajului vizual; învățarea observațională, învățarea experimentală, învățarea prin exersare practică, învățarea prin analogie, învățarea intuitivă, învățarea prin deducție și descoperire, învățarea experimentală, învățarea prin analiză-sinteză, învățarea prin joc, învățarea prin proiect, învățarea prin parcurgerea etapelor oricărui proces de creație.

Spontaneitate și algoritm în asimilarea gramaticii vizualului.

Considerații metodice asupra evoluției figurii umane în creația copiilor.

Culoarea, limbaj prioritar în creația copilului și în educația plastică.

Implicații psihopedagogice și metodice în cunoașterea elevilor și în stimularea lor creativă.

Stimularea creativității și originalității plastice a elevilor prin imagini fabuloase sau fantastice, prin substituiți, deformări, divizări, combinări etc.

Ocrotirea spontaneității native specifice; stimularea creativității fiecărui elev prin tratare diferențială și personalizată.

Rolul intuiției, al experimentului și al exercițiului practic demonstrativ în învățarea tehnicilor artistice-plastice în școală.

Aspecte psihopedagogice și metodice ale formării deprinderilor de exprimare plastică.

Eficiența și limitele diferitelor metode și procedee de studiu după natură în școală.

Evaluarea performanțelor obținute de elevi în cursul procesului de învățare; modalități de evaluare specifică disciplinelor artistice; necesitatea evaluării pe baza competențelor specifice, evaluarea formativă și evaluarea obiectivă a lucrărilor elevilor.

Tipologia exercițiilor și experimentelor practice, desfășurate în orele de educație plastică sau în orele de atelier.

Probleme metodice specifice diferitelor vârste în însușirea noțiunilor despre culoare, linie și formă spațială; aprecieri și puncte de vedere personale.

Particularități de viziune și de limbaj în compozițiile elevilor preadolescenți și adolescenți; considerații artistice și metodice.

Abordarea simultană a noțiunilor teoretice și practice în asimilarea limbajului vizual în școală, în condiții predominant practice, de atelier, cu toți elevii.

Cerințe metodice ale alcătuirii și utilizării mijloacelor didactice, în educația plastică, în activitatea de exersare și de învățare a limbajului plastic și a tehnicilor specifice.

Rolul expoziției, muzeului, examenului, excursiei de documentare etc; educația prin artă și pentru artă a elevilor.

Metode, procedee și tehnici personale de învățare modulară a gramaticii limbajului vizual.

Tipologia exercițiilor și experimentelor practice, desfășurate în orele de educație plastică sau în orele de atelier de specialitate.

Conținutul interdisciplinar și metodologia studierii creative în școală a unor structuri naturale, ("Nu studiu după natură, ci în sensul ei!").

Analiză comparativă privind eficiența și limitele diferitelor metode și procedee de studiu după natură cu copiii.

Fundamente metodice ale descoperii și dezvoltării aptitudinilor artistice vizuale; prezentarea unor exemple sau studii de caz.

Metode și procedee de achiziționare intuitivă a elementelor de limbaj vizual.

Stimularea creativității și originalității vizuale a elevilor prin imagini fabuloase sau fantastice, prin substituiți, deformări, divizări, combinări etc.

Probleme ale evoluției mijloacelor de expresie și a tehnicilor în arta contemporană și influența lor asupra viziunii și limbajului elevilor talentați.

Activitatea de creație artistică, științifică și metodică a profesorului de arte plastice și tripla lui funcționalitate: șef de atelier sau coleg cu mai multă experiență al elevilor săi, consilier de artă în școală și în aria de influență a școlii, inamic public nr. 1 al Kitsch-ului vizual.

BIBLIOGRAFIE

Tematica de specialitate - Educație plastică

- Achiței, Gh., *Artă și experiență*, Ed. Albatros, București, 1974
- Achiței, Gh., *Frumosul dincolo de artă*, Ed. Meridiane, București, 1988
- Ailincăi, Alin, *Opera "fereastră"*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1991
- Ailincăi, Alin, *Introducere în gramatica limbajului vizual*, Ed. Polirom, București, 2010
- Arasse, D., *Nu vedeți nimic*, Ed. Art, București, 2008
- Argan, G. C., *Arta modernă*, Ed. Meridiane, București, 1982.
- Arnheim, R., *Arta și percepția vizuală*, Ed. Polirom, București, 2011
- Arnheim, R., *Forța centrului vizual*, Ed. Polirom, București, 2012
- Bayard Pierre, *Cum se ameliorează operele ratate*, Ed. Art, București, 2009
- Berger John, *Feluri de a vedea*, Ed. Vellant, București, 2018
- Berger, R., *Descoperirea picturii*, vol. I-III, Ed. Meridiane, București, 1975;
- Biciușcă Florin, *Geometria simbolică*, Ed. Paidea, 2008
- Bode, W von, *Maestrii picturii olandeze și flamande*, Ed. Meridiane, București, 1974.
- Bouleau, M., *Geometria secretă a pictorilor*, Editura Meridiane, București, 1978
- Botez-Crainic Adriana, *Istoria artelor plastice*, vol. I-III, Editura Didactică și Pedagogică, 2004-2011
- Bourdieu Pierre, *Regulile artei*, Ed. Art, București,
- Brion, M., *Arta abstractă*, Ed. Meridiane, București, 1972;
- Burke, E., *Despre sublim și frumos*, Ed. Meridiane, București, 1981
- Cărăbaș Irina, *Realismul socialist cu fața spre trecut. Instituții și artiști în România: 1944-1953*, Ed. Idea Design & Print, Cluj-Napoca, 2017
- Cârneli Magda, *Artele plastice în România 1945-1989 Cu o addenda 1990-2010*, Ed. Polirom, București, 2013
- Constantin, Paul, *Arta 1900*, Ed. Meridiane, București, 1973
- Cristea, M., *Sistemul educațional și personalitatea. Dimensiunea estetică*, Ed. Didactică și pedagogică, București, 1995.
- Dabner David, *Design grafic. Principiile și practica designului grafic*, Ed. Rao, București, 2005
- Danto, A. C., *Transfigurarea locului comun*, Ed. Idea, Cluj-Napoca, 2012
- de Micheli, M., *Avangarda artistică a secolului XX*, Ed. Meridiane, București, 1968
- Duby, G., *Arta și societatea, 980-1420* (vol. I-II), Ed. Meridiane, București, 1987.
- Dumitrescu, Zamfir, *Structuri geometrice structuri plastice*, Ed. Meridiane, București, 1984;
- Dumitrescu, Zamfir, *Caiete de perspectivă artistică*, vol. I, NOI Media Print, 2007;
- Faure, E., *Istoria artei*, vol. I-V, Ed. Meridiane, București, 1970
- Fleming, W., *Arte și idei* (vol. I și II), Ed. Meridiane, București, 1983
- Eco, Umberto (coordonator), *Istoria frumuseții*, București, Editura RAO, 2006;

Eco, Umberto (coordonator), *Istoria urâtului*, București, Editura RAO, 2007;

Eco, Umberto, *Opera deschisă*, Ed. Paralela 45, București, 2006

Florian, M., *Metafizică și artă*, Ed. Echinox, Cluj-Napoca, 1992

Gadamer, H., *Actualitatea frumosului*, Ed. Polirom, București, 2000

Gombrich, E.H., *O istorie a artei*, Ed. Meridiane, București, 1975.

Grosenick, Uta, *Art Now*, vol. I-IV, Taschen, 2001

Hasan, Yvonne, *Paul Klee și pictura modernă*, Ed. Meridiane, București, 1999;

Havel, M., *Tehnica tabloului*, Ed. Meridiane, București, 1988;

Heidegger, M., *Originea operei de artă*, Ed. Humanitas, București, 2011

Heinzel Tincuța, *Artă, spațiu și memorie în epoca digitală*, Ed. Paidea, 2009

Hogarth, W., *Analiza frumosului*, Ed. Meridiane, București, 1981

Iacob Bogdan Teodor, *De la patos la cinism. Atitudini artistice moderne și contemporane în fața istoriei*, Ed. Eikon, 2013

Vasile Florea *Istoria artelor plastice în România*, vol. I-II, Editura Meridiane, București, 1980.

Istoria ilustrată a picturii, Ed. Meridiane, București, 1973.

Joly, Martine, *Introducere în analiza imaginii*, Editura AII, 1998

Julius, Anthony, *Transgresiuni. Ofensele artei*, Ed. Biblioteca Națională a României, București, 2008

Kandinsky, W., *Spiritualul în artă*, Ed. Meridiane, București, 1994;

Kessler Erwin, *ceARTă*, Ed. Nemira, București, 1997

Kessler Erwin, *X:20 – O radiografie a artei românești după 1989*, Ed. Vellant, 2013

Knobler, N., *Dialogul vizual*, vol. I, II, Ed. Meridiane, București, 1983

Lăzărescu, L., *Pictura în ulei*, Editura Sigma Plus, Deva, 1996

Lhote, A., *Tratate despre peisaj și figură*, Ed. Meridiane, București, 1969.

Mănescu, Mihail, *Mental și senzorial - identitate vizuală în secolul XX*, Bistrița, Editura Aletheia, 2006;

Millet Catherine, *Arta contemporană: istorie și geografie*, Ed. Vellant, București, 2017

Nanu, Adina, *Vezi? Comunicarea prin imagine*, Editura Vizual, 2002

Oprescu, G., *Manual de istoria artei*, Ed. Meridiane, București, 1985-1986.

Pavel, Amelia, *Pictura românească interbelică. Un capitol de artă europeană*, Editura Meridiane, 1996

Pleșu, A., *Călătorie în lumea formelor*, Ed. Meridiane, București, 1986

Popescu, T., *Concepte și atitudini estetice*, Ed. Meridiane, București, 1983

Preda Sânc, Marilena, *Arta video-digitală*, Editura Coresi, București, 2005;

Prut, C., *Dicționar de artă modernă*, Editura Albatros, 1972

Read, H., *Originea formei în artă*, Ed. Universul, București, 1971

Riegl, A., *Istoria artei ca istorie a stilurilor*, Editura Meridiane, București, 1998.

K. Ruhrberg, M. Schneckenburger, C. Frike, K. Honnef, Ingo F. Walther (ed.), *Art of the 20th Century*, Taschen, 2005;

Sontag Susan, *Despre fotografie*, Ed. Vellant, București, 2018

Stoiciu, Florin, *Tehnici și maniere ale gravurii*, Ed. Polirom, București, 2010;

Tatarkiewicz, W., *Istoria esteticii*, vol. I- IV, Ed. Meridiane, București, 1978

Torna, Iulian-Dalin, *Muzeul contemporan. Programe educaționale*, Ed. Institutul European, Iași, 2007

Vanoye, F. și Anne Goliot-Lete, *Scurt tratat de analiză filmică*, Editura AII, 1995

VlasIU, Ioana, *Anii '20. Tradiția și pictura românească*, Editura Meridiane, București, 2000

Volker, H., *Ce este arta? Discuție-atelier cu Beuys*, Ed. Idea, Cluj-Napoca, 2003

Wong Regina, *Arta minimalismului*, Ed. Baroque Books & Arts, 2017

Woodford Susan, *Looking at pictures*, Ed. Thames & Hudson, Marea Britanie, 2018

**** *Dicționar de artă - forme, tehnici, stiluri artistice*, vol. I, II, Ed. Meridiane, București, 1998

DIDACTICA EDUCAȚIEI PLASTICE

Amabile, Teresa M., *Creativitatea ca mod de viață*, Ed. Știința & Tehnica, București, 1997;

Albu Gabriel, *O psihologie a educației*, Ed. Institutul European, Iași, 2005;

Albulescu Ion, Catalano Horațiu, *Sinteze de pedagogie generală*, Ed. Didactica Publishing House, București, 2020

Alexandrescu, D., Nicolau, L, Voicilă, C, *Experimentul Zaica*, Ed. Meridiane, București, 2000

Antonesei, L., *Introducere în pedagogie. Dimensiuni axiologice și transdisciplinare ale educației*, Ed. Polirom, Iași, 2002;

Bocoș, Mușata-Dacia, *Instruirea interactivă*, Ed. Polirom, Iași, 2013

Ceobanu, Ciprian, *Învățarea în mediul virtual*, Ed. Polirom, Iași, 2016

Cioca, Vasile, *Jocul de-a arta*, Ed. Limes, Cluj-Napoca, 2007

Cioca, Vasile, *Imaginea și creativitatea vizual plastică*, Ed. Limes, Cluj-Napoca, 2007

Cucoș, C, *Pedagogie*, Editura Polirom, Iași, 2002

Cucoș, C, *Psihopedagogie pentru examenul de definitivat și gradele didactice*, Editura Polirom, Iași, 2009

Enache, Roxana, *Managementul clasei de elevi*, Ed. Universitară, București, 2019

Ionescu M, Bocoș M, *Tratat de didactică modernă*, Editura Paralela 45, Pitești, 2017

Hardy, Tom (ed.), *Art Education in a postmodern world*, Intellect Books, Bristol, 2006

Roco, Mihaela, *Creativitate și inteligența emoțională*, Ed. Polirom, Iași, 2004;

Stan, Emil, *Pedagogie postmodernă*, Ed. Institutul European, Iași, 2003;

Stan, Emil, *Managementul clasei*, Ed. Aramis, București, 2003;

Toma, Iulian-Dalin, *Muzeul contemporan. Programe educaționale*, Ed. Institutul European, Iași, 2007;

**** *Teorii ale limbajului. Teorii ale învățării*, Editura Politică, București, 1988

Notă:

Sunt obligatorii documentele școlare reglatoare valabile în anul școlar în care se susține examenul: planuri-cadru, programe școlare, programele pentru examenele și evaluările naționale și manualele cuprinse în Catalogul manualelor școlare, valabile în învățământul preuniversitar în anul susținerii examenului.